Цана асобнага нумару 20 грошаў.

Opłata pocztowa uiszczono ryczałtem.

НАША ПРАЎДА

Выходзіць два разы у тыдзень.

Адрэс Рэдакц... Вільня, Віленская вул. ... 12. т. 6) Рэдакцыя адчынен... ...гадз. штодня, апрача сьвяточных д... ...дміністр. ад 9 да 3.

Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 1 зл. 50 гр. Для заграніцы ўдвая даражэй. Перамена адрэса 30 гр.

Нявринятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукаванага залежыць ад Рэдакцыі.

Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грошы і на 4 стр. 15 гр. за радок пэтыту ў 1 шпальту.

№ 13 | Вільня, Серада 18-га траўня 1927 г. | Год I

№ 12 „Нашае Праўды“ з 14 траўня с. г. сканфіскаваны па загаду камісара ўраду на м. Вільню за верш Улад. Ініцкага „Відзежа ў вастрозе“.

Паварот эмігрантаў.

З кожным годам лічба беларускіх палітычных эмігрантаў у Заходняй Эўропе таець і корчыцца. Кожны год усё больш і больш людзей, якія пакінулі сваю Бацькаўшчыну, спадзяючыся, што эўрапэйскія дэмакратыі дапамогуць ім у зьдзейсьненьні беларускага незалежніцкага ідэалу,—пакідаюць сваіх „дабрадзеяў“ і ласкавы хлеб іхні ды варочаюцца дамоў.

Мы йшчэ не забыліся аб ліквідацыі А. Цьвікевічам так-званага „Ураду БНР“ і аб пераездзе былых сяброў яго з Прагі, Бэрліну ды Коўны—ў Менск, а вось і галоўны вораг „ліквідатараў“, грам. Ластоўскі, які меў даволі смачны кусок хлеба пры літоўскім урадзе,— і той пакіраваўся туды-ж, напісаўшы адначасна адозву да ўсіх сваіх таварышоў, якія йшчэ бадзяюцца заграніцай, каб пайшлі па ягоных сьлядох...

Што-ж за прычына гоне іх усіх з „цывілізаванага Захаду“ на Усход?!

Прычыны тутака—дзьве.

З аднаго боку, прадстаўнікі беларускае незалежніцкае думкі, якія ехалі на Захад з глыбокай верай у шчырасьць і дапамогу вялікіх дзяржаваў, што так гучна абвяшчалі ў Вэрсалі прынцып самавызначэньня і свабоды ўсіх народаў,— пераканаліся на дзеле, што ніхто і пальцам крануць ня думае, каб падтрымаць іх імкненьне да здабыцьця незалежнасьці Беларусі. Праўда, ім кідалі нейкую жабрацкую дапамогу на пражыцьцё і ў Бэрліне, каб выкарыстываць у палітычнай барацьбе з Польшчай, і ў Коўні, каб вытаргаваць праз іх адрачэньне беларусаў ад Вільні — на карысьць Літвы, і ў Празе чэскай, каб задэманстраваць „славяна-фільства“ чэскае палітыкі. Але ніхто і нігдзе ня думаў аб запраўдным зрэалізаваньні беларускае незалежнасьці, якая аказалася непатрэбнай нікому з „сільных гэтага сьвету“. І вось на горкім дасьледзе нашы палітычня эмігранты пераканаліся, што ўсе спадзяваньні на чужацкую дапамогу ў будаваньні незалежнае Беларускае дзяржавы ня маюць ніякае падставы.—Да таго-ж, людзей актыўных, здольных да нейкае творчае працы, страшэнна мучыла іх прымусовая бязьдзейнасьць на чужыне—пад той час, як дома йшла вялічэзная работа, як у абедзьвюх палавінах Беларусі—на Усходзе і на Захадзе—масы ўжо збудзіліся з адвечнага сну і ўзяліся ці то за будаваньне новага жыцьця — Радавай Беларусі, ці то за здабываньне належных правоў — у Заходняй Беларусі, аддадзенай заходнімі дэмакратыямі Польскай рэспубліцы... І вось усе, у кім асталося йшчэ хоць трохі сіл і здольнасьці да працы, хто разумеў, што можа нечым быць карысным свайму народу дома,—усе пакінулі безработнае жыцьцё на ласкавым хлебе ў чужынцаў і адзін за адным вярнуліся на Бацькаўшчыну.

З другога боку, ход гістарычных выпадкаў увёў беларускую справу ў зусім новае русло, аб якім ідэолёгі дэмакратычнага ладу ў будучай Беларусі і ня думалі. Ідэю дзяржаўнага будаўніцтва Беларусі з рук бяссільнае дэмакратыі, што спадзявалася на дапамогу „роднае“, хоць і чужое па нацыянальнасьці, краёвае буржуазіі,—перанялі беларускія сяляне і работнікі, і беларуская дзяржава—хоць і з абмяжаванай самастойнасьцяй—пачала будавацца толькі там, дзе засновалася ўлада працоўных. Гэта ў сваей адозьве прызнаў і грам. Ластоўскі,—апошні з тых, што верылі ў дапамогу Літвы і Бэрліну ў будаваньні незалежнае Беларусі...

І сумнае, цяжкое ўражаньне робіць тая ўжо зусім маленечкая астача нашае палітычнае эміграцыі заграніцай, якая ўсё яшчэ прадаўжае ці то шчыра думаць, ці ўдаваць, што думае,—быццам двое ці трое сяброў былае Рады Рэспублікі запраўды „перасідзяць“ і Польшчу, і ўвесь Радавы Саюз, ды прыждуць мамэнту, калі ўрачыста — пад звон царкоўных званоў—прыедуць у Беларусь, як яе „законная ўлада“!... Мінуліся тыя часы, калі „памазанцы божыя“ — цары ды каралі — захоплівалі ўладу над народамі на падставе свайго „права“ валадаць жывымі людзьмі. Дый нашыя прэтэндэнты на ўладу ў Беларусі „памазалі“ хіба самі сябе, бо народ беларускі ані ведае аб іх нічога, ані ня мае нічога супольнага з імі вось ужо дзевяць гадоў... Дый самі яны зусім няздольны ані зразумець імкненьні народныя, ані пазнаць волю народу, за павадыроў якога абабраліся.

Ад вялікага да сьмешнага — толькі адзін крок, кажуць справядліва французы. Крок гэты апошнія нашы эмігранты, што ў Празе чэскай ўсё яшчэ лічаць сябе „законнай уладай Беларусі“,— здаецца, ужо зрабілі! І зразумець, што— паміма іх—жывы беларускі народ будуе сваё жыцьцё сам—сваімі рукамі, што будаваньне Беларусі адбываецца на ўсіх шляхох і на ўсіх фронтах, што ў кожнай беларускай вёсцы ідзе рупная культурная праца і ўзгадоўваюцца новыя пакаленьні сьвядомых барацьбітаў за сваю волю,—гэтыя людзі ўжо ня ў сілах. Яны адыйшліся далёка ад жыцьця, і жыцьцё адыйшлося ад іх.

Паход буржуазіі проці камуністаў.

Разгром радавых установаў у... Лёндане.

12 траўня лёнданская паліцыя, абставіўшы вялікімі атрадамі ўсе гмахі радавых установаў, якія належаць да ўрадавай targовай дэлегацыі ССРР, зрабіла запраўдны разгром усіх гэтых установаў, пускаючы ў ход цэлы рад гвалтаў ды ўзломаў. Вобыск трываў больш за 24 гадзіны. Паліцыя заявіла, што астанецца ў акупаваных памяшчэньнях у працягу некалькіх дзён. Разгром зроблены з даручэньня міністра ўнутран. спраў. Дзеля таго, што ўрадоўцы радавых установаў, лічучы вобыскі нячуваным бяспраўем, адмовіліся даць ключы ад розных скрыняў ды касаў, тыя былі разламаны ды раскрыты электрычнымі прыладамі-сьвідрамі, якіх ужываюць заўсёды зладзеі-грамілы пры начных нападах. Так, у радавай каапэратыве „Аркос“ гэткім чынам зламаны 5 сталёвых касаў. Вобыск і разгром зроблены і ў торговай дэлегацыі, якая мае „загарантаваныя“ правы нятыкальнасьці...

Што-ж выклікала гэтыя нячуваныя здарэньні, якія насьлядуюць акурат тое, што зрабіў толькі-што Чанг-Тсо-Лін у Пэкіне?

Газэты пішуць, што англійцы хапіліся раптам шукаць нейкіх важных дакумэнтаў, датычучых флёту, якія быццам прададзены ці пераданы, радавым агентам англійскімі ўрадоўцамі ды навет... пасламі! Апрача таго, англійская прэса наагул вінаваціць радавыя гандлёва-дыпляматычныя ўстановы ў тым, быццам яны займаліся больш агітацыяй, як гандлем.

14 траўня яшчэ ўсе ўстановы былі заняты паліцыяй. Раніцай з паліцэйскія грузавікі вывязьлі з гэтых установаў вялізарную масу забраных там матэрыялаў.

Некаторыя газэты пішуць, быццам гэтыя правакацыйныя вобыскі зроблены англійскім міністрам дзеля таго, каб перашкодзіць таму паразуменьню між Радамі і Англіяй, якое быццам пачало наладжывацца — пад уплывам супольнай працы ў Жэнэве...

Лёгка зразумець, якое страшэннае абурэньне ў Маскве выклікалі налёты міністэрскіх грамілаў на радавыя ўстановы ў Лёндане.

„Известия“ падчырківаюць, што гэтыя напады зьяўляюцца першым крокам да зьдзейсьненьня пагрозаў Чэмбэрлена — парваць адносіны з ССРР. Адказнасьць за гэты разрыў спадзе не на Рады, якія шчыра імкнуцца да міру, але выключна на англійскі ўрад, які яўна правакуе разрыў.

Уражаньне ў Жэнэве.

У кругах жэнэўскай Канфэрэнцыі вестка аб вобысках у радавых установах у Лёндане зрабіла вялікае ўражаньне. Адны абураны на радавы ўрад, які — пад відам гандлю — вядзе камуністычную агітацыю; другія ізноў вераць радавай дэлегацыі, якая кажа, што гэты вобыск—манэўр англійскага ўраду, каб затрудніць вядзеньне перагавораў з Радамі...

„Сьвяты саюз“ каляніяльных дзяржаваў.

Англійскі і галяндзкі ўрады зрабілі між сабой умову, каб у сваіх калёніях разам весьці барацьбу з камуністычнай агітацыяй, што падбурае калёніі да паўстаньняў дзеля аддзяленьня ад мэтраполіяў. Да гэтага „сьвятога саюзу“ мае далучыцца і Францыя, якая вельмі перастрашана ня толькі былымі, быццам ужо зьліквідаванымі паўстаньнямі ў Марокко ды Сірыі, але і распачатым вызваленчым рухам у францускім Інда-Кітаі.

Японія на прапазіцыю Англіі рашуча адказала адмовай, жадаючы, каб сьпярша высьветліліся наагул японска-англійскія ўзаемныя адносіны на Далёкім Усходзе. Але сама ў сябе Японія, ведама ж, вядзе пляновую барацьбу з „камунізмам“, гэта-ж значыць—з карэйскім ды кітайскім нацыянальна-незалежніцкім рухам... Тое ж самае робіць і Паўночная Амэрыка—на Філіпінскіх астравох.

Арышты камуністаў у Японіі.

14 траўня ў сталіцы Японіі, Токіо, пачаліся паліцэйскія аблавы, у выніку якіх арыштаваны шмат камуністаў-японцаў і расейцаў. У партовых местах устаноўлены асабліва строгі кантроль над прыяжджаючымі.

Першыя угодкі „маёвага перавароту“.

12—14 траўня, год назад, як ведама, марш. Пілсудскім зроблены быў аружны пераварот, у часы якога некалькі сот людзей забіты і ранены. Цэлы рад газэт падлічыў „гадавы балянс“ гэтага перавароту. Але, здаецца, апрача ўрадавай прэсы, не сказаў ніхто добрага аб гэтым „балянсе“. За гэткае „аб'ектыўнае“, як цьвердзіць п. Обст, падлічэньне ўсіх дабрадзействаў „перавароту“ навет быў сканфіскаваны „Дзеньнік Віленскі“.

„Роботнік“ вельмі дыпляматчына, як заўсёды—круціць: з аднаго боку трэба прызнаць, але з другога дык ня можна не сцьвярдзіць...

Мы ня маем патрэбы нічога падлічаць, бо нам, беларусам, гэты „пераварот“ ня даў нічога... З другога боку, мы—ня маем магчымасьці—дзеля цэнзурных варункаў—зрабіць „падрахунак“ таго благога, што мы за гэты год спазналі...

„Новая эра“ п. Васілеўскага.

У паўурадавай газэце „Эпока“ былы міністар, стары пэпэсавец, цяпер старшыня слаўнай „камісіі экспэртаў крэсавых спраў“, п. Васілеўскі, зрабіў рад цікаўных „адкрыцьцяў“—аб тэй „новай эры“, якая распачалася ў „меншасьцёвай палітыцы“ новага польскага ўраду ад часу маёвага перавароту марш. Пілсудскага. Ня маючы арыгіналу газэты, падаем гэтыя „рэвэляцыі“ паводле „Белар. Дня“, які з захапленьнем абвяшчае беларусам гэту „новую эру“.

„Той час, калі справамі „крэсаў“ і нацыянальнымі меншасьцямі цікавілася толькі невялічкая частка паступовае польскае інтэлігенцыі, прайшоў. Пасьля маёвага перавароту так сама, як і ў іншых галінах жыцьця, і тут пачынаецца новая эра. Можа зьмены на лепшае і ня йдуць такім шпаркім тэмпам, як гэтага вымагаюць патрэбы дзяржавы, можа ў некаторых галінах і ня відаць яшчэ значнае паправы, аднак жа бязумоўна справа рушылася з месца“.

Вось што праўда, дык праўда: як толькі справай нац. меншасьцяў, а асабліва — справай беларускай, зацікавіліся, побач, ці ў саюзе з „невялічкай часткай паступовай інтэлігенцыі“, шырокія колы крэсавых абшарнікаў на чале з п. п. Мэйштовічам, Незабытоўскім і інш.,— дык адразу „справа рушылася з месца“ і адчынілася — „новая эра“. Праўда, некалькі сот беларускіх дзеячоў-барацьбітаў неяк трапілі ў вастрог,— але за тое заблішчэў „Беларускі Дзень“, стала ясна ды цёпла ў „Беларускай Хатцы“ і т. д. і т. д...

„Каб гэта магло стацца, патрэбен быў доўгі час, у які йшла зьмена старое вышэйшае адміністрацыі. Павінны былі прыйсьці і загаспадарыць новыя ваяводы, новыя куратары, якія пачалі (?) ламаць стары закасьцянелы адміністрацыйны апарат, шкодны для справы разьвіцьця добрых адносін нацыянальных меншасьцяў да польскае дзяржавы“.

Ах, як хараша, расчуляюча піша талентнае, чэснае пяро б. пэпэсаўскага міністра п. Васілеўскага! Праўда, сьвятая праўда, пане старшыня Васілеўскі: пасьля перавароту павінны былі прыйсьці новыя ваяводы, новыя куратары, якія б пачалі ламаць...“ і т. д. і т. д... Толькі ж, вось, неяк дагэтуль яшчэ гэтых „новых“ мы ня бачылі: ў нас асталіся ваяводы ды куратары—старыя, якія і робяць далей тое-ж, што рабілі да перавароту...

„Новыя „памаёвыя“ ваяводы спатыкаліся ўсюды з вялікімі перашкодамі. Перашкоды гэтыя і да самых апошніх часоў ня ўсюды яшчэ зломаны. Дзе-ні-дзе замеры цэнтральнага ўраду спатыкаюцца з сабатажам, калі справа ідзе аб ніжэйшую адміністрацыю (?). Але новы дух цалком запанаваў у колах вышэйшае адміністрацыі, і ў зьвязку з гэтым патроху пачынаюць зьмяняцца настроі“ (?!).

Калі-б навет было запраўды так, як піша на нявінна-белай, нечырванеючай паперы чэснае пяро пэпэсаўца п. Васілеўскага, які атрымлівае належную яго становішчу старшыні „крэсавай камісіі“ пэнсію з рук тэй самай „вышэйшай адміністрацыі“, якую так красамоўна расьпісывае ў яе ўласнай газэце, калі-б усё гэта было навет праўдай, дык і тады шмат-пакутнаму беларускаму насяленьню на „крэсах“ ня было-б лягчэй ад таго, што—дзесьці далёка ад яго—„запанаваў цалком новы дух“, калі гэты „дух“ на кожным кроку „спатыкаецца з сабатажам ніжэйшай адміністрацыі“, бліжэйшай да мясцовага насяленьня... „Дух“ — сам па сабе, а адміністрацыя неяк сама па сабе... Праўда —„патроху пачынаюць зьмяняцца настроі“. Праўда, пане б. міністар, — патроху... пачынаюць! Можа, калі і—пачнуць!

„Заспакаеньне патрэбаў крэсавага насяленьня павінна ісьці ў двух напрамках: гаспадарчым і асьветным. Жыхары ўсходніх зямель павінны ведаць, што дзяржава дбае аб іх дабрабыт і ня хоча да іх аднасіцца, як мачыха“... „У гэтым напрамку пайшлі рэформы, як—прысьпяшэньне выкананьня зямельнай рэформы, запэўненьне даступнага крэдыту, падтрымліваньне каапэрацыі, помач у адбудовае і засевах і г. д.“.

Аб тым, як „пайшло“ „прысьпяшэньне выкананьня зямельнай рэформы“, мы даведаліся штосьці ў пачатку году ад самага мін. Станевіча, які заявіў, што дзеля выкананьня гэтай рэформы патрэбна будзе выдаць аж... 88 „выканаўчых распараджэньняў“, а дагэтуль—за год ад маёвага перавароту — выдана з гэтых 88 штосьці толькі адно... Аб іншых рэформах чытачы добра ведаюць з беларускіх газэтаў, а яшчэ лепш— з уласнае практыкі...

Далей „Белар. Дзень“ пераказуе сваімі ўжо славамі тое, што „шырока абгаварывае“ п. Васілеўскі ў адносінах да справы асьветных рэформаў новага ўраду на „крэсах“,— аб цыркуляры мін. Бартля, які вымагае ад школьных інспэктароў „шанаваньня мовы і асаблівасьцяў іншых народаў“ і т. д. „Новы дух“, аднак, пануе толькі ў гэтым цыркуляры, але на мясцох ідзе „сабатаж“. Аб правах гэтага „шанаваньня мовы“ дзяржаўнымі ўрадоўцамі толькі-што пісаў сам „Белар. Дзень“, калі амаль не „забадалі“ яго „тэхнічнага працаўніка“ п. Тулейку...

У канцы п. Васілевскі, які пэўна-ж ведае мяркаваньні „вышэйшай адміністрацыі“, абяцуе гэткія рэформы: „ўвесь абшар з беларускім насяленьнем будзе выдзелены ў асобны куратарыум; у часе летніх вакацыяў будуць з'арганізаваны курсы для вучыцялёў беларускіх школаў; адна гімназія атрымае правы, і будзе ўстаноўлены інтэрнат для вучняў на 100 асоб“. Дый,—кажа п. старшыня „красавой камісіі“, — гэта-ж толькі драбніца з таго, з масы тых „праектаў ды рэформаў“, якія хоча правясьці ўрад“...

Можа й хоча (чаму-ж не хацець?!), але ці можа, ці зможа і ці правядзе, ды як правядзе, — ну, аб гэтым лепш не газарыць з увагі на існуючыя ў Польшчы цэнзурныя варункі...

Гандлёвыя скуткі „самагубства Эўропы“.

Параўнаўчая статыстыка заграніча гандлю да вайны і пасьля яе ў Эўропе і ў Амэрыцы ды ў іншых краёх найляпей сьведчыць аб страшэнным эканамічным заняпадзе Эўропы, якая да вайны абслугоўвала сваімі таварамі ўвесь сьвет.

Заграннічны гандаль Эўропы (без СССР) ледзь дайшоў у 1925 г. да 94 прац.; Паўночная Амэрыка давяла свой замежны гандаль да 137 працэнтаў даваеннага; Сярэдняя Амэрыка—да 128 прац., Азія (ня ўлічаючы СССР)—да 136 прац.

Лічбы вывазу — яшчэ больш паказальныя. Вываз Эўропы (без СССР) у 1924 г. не перавысіў 86 прац., а ў 1925 г.—89 прац. даваеннага; у іншых пералічаных вышэй частках сьвету вываз узрос да 128—147 прац. даваеннага. Калі да вайны доля Эўропы ў сусьветным вывазе была больш паловы—51 прац., дык у 1925 г. яна дайшла толькі да 44 прац. Коштам Эўропы значна павялічыліся долі Паўночнай Амэрыкі, Азіі і Аўстраліі. Асабліва павысілі свой вываз Амэр. Штаты, Канада, Індыя, Японія і Кітай.

Асаблівы спадак экспорту (вывазу) з эўрапэйскіх краёў прыпадае на Англію і Нямеччыну, якія да вайны мелі найвялікшую долю ў сусьветным вывазе з усіх краёў. Што Нямеччына страціла каля паловы свайго вывазу, у гэтым нічога дзіўнага, бо ж яе білі ды руйнавалі ў часе вайны і пасьля яшчэ больш усе, хто толькі хацеў. Дый, ня гледзючы на гэта, вываз Нямеччыны ўсьцяж расьце. Палажэньне Англіі—значна горшае: з вайны яна скарыстала, як ніводная з дзяржаваў, а яе вываз усьцяж спадае ды спадае...

Страшэнна небясьпечнае зьявішча, амаль не агульнае ў Эўропе, гэта — пагоршаньне „таргавага балянсу“. Асабліва небясьпечнае палажэньне ў гэтым сэньсе ізноў мае Англія, у якой вываз ня толькі не перавышае ўвозу, але штогодна гэтая некарысная перавага ўвозу над вывазам усьцяж расьце, дый яшчэ так катастрафічна, што, напрыклад, у 1922 г. вываз толькі на 82 прац. пакрываў увоз, а ў 1925 г. — ужо толькі на 68 прац. А далей, як мы ведаем, прышлі такія падзеі, як забастоўка вуглякопаў у 1926 г., пасьля—кітайскі таргові байкот, пасьля — ваенная авантура, разгром англійскіх маемасьцяў ды канцэсіяў у Кітаі і г. д. Усё гэта павінна было страшэнна адбіцца на таргавым ды расчотным балянсе Англіі.

Дык ясна, чаму Англія так асабліва клапоціцца аб заваяваньні новых рынкаў дзеля збыту сваіх тавараў у Эўропе.

Гаспадарчая Канфэрэнцыя у Жэнэве.

Нямецкія дэлегаты дамагаюцца скасаваньня „пляну Доўса“.

10 траўня ўсё ранічнае паседжаньне Канфэрэнцыі занялі прамовы нямецкай дэлегацыі, якія ўсё даводзілі канешнасьці — дзеля аздараўленьня сусьветнай гаспадаркі ды зьмяншэньня безрабоцьця ў Нямеччыне—скасаваць „плян Доўса“, які налажыў на Нямеччыну непадсільныя для яе цяжары адшкадаваньняў.

Радавы дэлегат у Жэнэве аб польска-расейскіх перагаворах.

Сэкрэтар радавай дэлегацыі ў Жэнэве Штэйн заявіў у гутарцы з карэспандэнтам польскіх газэт, што галоўнай перашкодай дзеля заключэньня польска-радавай гандлёвай умовы зьяўляюцца палітычныя адносіны між абыдвума краямі. Ня можа быць гаспадарчага супрацоўніцтва без урэгуляваньня палітычных стасункаў. У Маскве ідуць цяпер перагаворы ў справе ўмовы аб узаемных гарантыях прыязьні. Але гэтыя перагаворы ўсё неяк зацягіваюцца дый—ня з віны радаў...

Нямецкая прэса аб радавай дэлегацыі ў Жэнэве.

Нямецкія газэты пішуць, што выступленьне радавых дэлегатаў у Жэнэве зрабіла сільнае ўражаньне на ўчасьнікаў Канфэрэнцыі. Калі Сакольнікаў скончыў сваю гадзінную прамову, многія з дэлегатаў кляскалі яму, у тым ліку—англійскія. Радавыя дэлегаты,—кажуць газэты, — выявілі шмат лоўкасьці ў сваіх выступленьнях у „парляманьце сусьветнага капіталізму“. Масква выразіла сваю гатоўнасьць працаваць побач з сусьветным капіталізмам з такой яснасьцю, як не рабіла гэтага яшчэ ніколі раней. Апалітычны характар Канфэрэнцыі дае ей з свайго боку магчымасьць, міма ўсялякіх палітычных разыходжаньняў, прызнаць усю неабходнасьць супрацоўніцтва СССР з капіталістычнымі краямі сьвету“.

Карэспанд. „Кур. Варш.“ піша з Бэрліну, што нямецкая рэспубліканская прэса вельмі прыхільна адгукнулася на прамовы павадыроў радавай дэлегацыі на Канфэрэнцыі ў Жэнэве.

Жэнэўскія карэспандэнты нямецкіх газэт пішуць навет, быццам з прамоваў гэтых было відаць, што Рады ня толькі імкнуцца да гаспадарчага паразуменьня з Эўропай, але гатовы ўвайсьці ў склад Лігі Народаў... Нямецкая прэса наагул прыпісывае ўчасьцю Радаў у канфэрэнцыі вялікае значэньне. Адна з найвялікшых газэт навет называе прамову старшыні Сакольнікава „гістарычным мамэнтам“. Трэба думаць, што запраўды-ж Нямеччына вельмі-б жадала ўваходу СССР у Лігу, каб мець там сабе сільнага саюзьніка...

Пагроза адстаўкі Штрэзэмана.

Нямецкія газэты паведамляюць, быццам нямецкі пасол у Парыжу, дамагаючыся ад францускага ўраду прысьпяшэньня скасаваньня ці радыкальнага зьмяншэньня акупацыі Надрэніі, выразна казаў Брыяну, што няўступлівасьць Францыі пакажа Нямеччыне ды ўсяму сьвету усю бязвартнасьць „лёкарнскай палітыкі“ Штрэзэмана. У выніку гэтага Штрэзэману астанецца толькі—пад націскам абуранай народнай апініі ў Нямеччыне—прызнаць сваю абмылку ды выйсьці ў адстаўку...

Трэба ведаць, якую вялікую папулярнасьць, як прадстаўнік мірнай палітыкі паразуменьня, мае Штрэзэман у Эўропе, а асабліва ў Амэрыцы, каб ацаніць сілу таго ўдару, які хоча нанясьці нямецкі ўрад Францыі... Пэўна-ж, першым вынікам гэтага будзе зачыненьне амэрыканскае каліты для Францыі.

Ня можа быць сумліву, што адстаўка Штрэзэмана адбілася-б і на амэрыканскім крэдыце для Польшчы... Ня так даўно француская прэса напомніла аб тым, што акупацыя левага берагу Рэйну прадбачана Вэрсальскім Трактатам ня толькі дзеля таго, каб загарантаваць сплату Нямеччынай ваеннай кантрыбуцыі ці „адшкадаваньняў“ на карысьць пэраможцаў, але яшчэ і дзеля таго, каб даць магчымасьць новапаўстаўшым—коштам нямецкай тэрыторыі—дзяржавам палітычна і гаспадарча ўкрапіцца, дый каб наагул даць час „устаблізавацца“ Новай Эўропе. Дзеля таго аканчальны тэрмін, да якога саюзьнікі маюць права трымаць акупацыю, назначаны аж на 1935 год... Гэткім чынам ясна, што цяпер, пасьля прыняцьця Нямеччынай „пляну Доўса“, загарантаваўшага выплату адшкадаваньняў, ды пасьля „Лёкарно“, якое вабясьпечыла нятыкальнасьць францускай граніцы, увесь сэнс утрыманьня акупацыі лініі Рэйну зводзіцца толькі выключа да загарантаваньня нятыкальнасьці ўсходняй, а перадусім—польска нямецкіх граніц. І вось, толькі што адзін з уплывовых францускіх публіцыстаў выразна запрапанаваў скасаваць зусім, ці зьменшыць радыкальна акупацыю Надрэніі—ў замену за выразную гарантыю з боку Нямеччыны польскай граніцы, інакш кажучы—за пашырэньне „Лёкарнскай умовы“ і на ўсход.

Як ведама, ня толькі правая большасьць ураду, ня толькі ўся нямецкая прэса, але і найбольш асьцярожны й дыпляматычны Штрэзэман рашуча й выразна адмовіліся ад прызнаньня нямецка-польскіх граніцаў... А толькі нямецкі пасол, пагражаючы адстаўкай Штрэзэмана, рашуча патрэбаваў у Парыжу зьліквідаваньня акупацыі — без усялякіх датковых варункаў, заявіўшы, што нямецкі ўрад пашле Францыі ў чэрвені, калі скончыцца бурэньне нямецкіх крэпасьцяў на пагранічны з Польшчай, афіцыяльную ноту ў справе акупацыі...

Як бачым, Нямеччына зусім ня зьбіраецца чакаць „палітычнай кансалідацыі новастворанных дзяржаваў“ — аж да 1935 году!

Палітычная хроніка.

У Польшчы.

Паліцэйскае „баданьне“.

„Роботнік“ піша аб тым, як у Беластоцкім павеце, на пастарунку у Долістове паліцыянты катавалі двух работнікаў з фальварку Мікіцін, Марціняка і Дэца, якіх падазравалі ў кражы каровы. Пасьля арышту іх, у 12 гадз. у ночы, пачалося гэткае іх „баданьне“. Даслоўна перакладаем з „Роботніка“:

„Марціняку і Дэцу скавалі рукі і прывязалі іх да ног так, што рукі былі ніжэй кален. Тады між рукамі і каленамі ўсадзілі шаблю ды пачалі страшэнна біць іх зялезным прутам па падошвах ног. Білі іх гэткім чынам чатыры разы. Калі і пасьля гэтага Марціняк і Дэц ня прызналіся да закінутага ім учынку, тады паліцыя палажыла іх на 2 крэслы так, што галовы іх зьвісалі, пасьля ўліла ім у рот 2 бутэлькі вады, зьмешанай з воцатам і нафтай... Гэткія катаваньні трывалі ад 12 да 5 гадз. раніцы, аднак-жа не далі ніякага рэзультату: катаваныя ня прызналіся да віны“.

Газэта дадае, што — „гэткія факты на пастарунку ў Долістове досьць частыя“...

Цікаўнае назначэньне.

Газэты даносяць, што ўрад мае назначыць палкоўніка запасу п. Пестжыньскага, старшага вэтэрынара ў Калішу, за дырэктара Дэпартаманту Здароўя ў мін. унутраных спраў.

У гэтым цікаўна ня толькі яшчэ новая праява мілітарызацыі міністэрства, але і тая мо' крыху больш, як камічная рэч, што на становішча галоўнага апякуна чалавечага здароўя ў Польшчы ўрад ставіць асобу, спэцыяльнасьцю якой зьяўляецца ахоўваньне здароўя хатняе скаціны .. Здаецца, штосьці раз ужо гэткі быдлячы доктар быў навет прэм'ерам: гэта—праф вэтэрынарыі п. Новак. Але той быў прынамся прафэсарам...

Ізноў „рыцарскі мардабой“ у Варшаве.

Мардабойныя расправы ня спыняюцца ў Варшаве. Апошнім выпадкам зьявілася пабіцьцё ведамым „лявіцоўцам“-пілсудчыкам Мэдардам Довнаровічам яшчэ больш ведамага эндэцкага публіцыста-антыпілсудчыка, Адольфа Новачыньскага. Гэты апошні напісаў нешта ядавітае аб п. Довнаровічу, дык той, сустрэўшы яго ў тэатры, кінуўся да эндэцкага пісакі і даў яму па твару.

Эндэцкія газэты пішуць, што п. Новачыньскі ў адказ на гэта разам з братам сваім пабіў п. Довнаровіча палкай.

Дзіўныя пажары.

Сьледам за пажарам, які зьнішчыў майстроўню аэрапляваў у Варшаве і 14 траўня там-жа ўзьняўся вялікі пажар у чыгункавых майстроўнях. Згарэў цэлы аддзел, дзе лякеравалі вагоны. Спалілася 20 новых вагонаў, паміж іншымі — раскошныя вагоны Прэзыдэнта Рэспублікі і Марш. Пілсудскага. Ахвяраў з людзьмі ня было. Усяго стратаў — на некалькі мільёнаў злотых. Газэты пішуць, быццам сьледзтва сцьвярдзіла ўжо падпаленьне.

У 1921 г. гэтыя майстроўні згарэлі да тла.

Замах на цягнік.

12 траўня ў 8 г. раніцы былі заўважаны на шляху чыгункі ля Баранавіч адкручаныя рэйкі ды падложаныя выбуховыя матэрыялы. Цягнік, які йшоў з Варшавы, здалелі затрымаць і гэтак усьцерагчыся ад катастрофы. З Баранавіч высланы спэцыяльны цягнік з войскам і паліцыяй, якія маюць шукаць вінавайцаў...

Катастрофа цягніка.

11 траўня ў 3 кілям. ад ст. Лясная, над Наваградкам, на вузкакалейцы зыйшоў з рэльсаў цягнік, які вёў асабіста капітан Краўзэ з упраўленьня сапёраў у Бярэсьці. Паравоз перакуліўся, рад наляцеўшых на яго вагонаў разьбіліся. 1 афіцэр і 6 падафіцэраў цяжка ранены.

Заграніцай.

Нямецкі афіцыёз—у справе пазыкі для Польшчы.

Нямецкая газэта „Штодзенны Агляд“, вельмі блізкая да Штрэзэмана, піша, што амэрыканская пазыка для Польшчы — вельмі няпэўная, пакуль польскі ўрад не ўрэгулюе справы таргова-палітычнага паразуменьня з Нямеччынай. Дык Польшча павінна пасьпяшыць з тымі ўступкамі на карысьць Нямеччыны, ад якіх нямецкі ўрад узалежняе ўзнаўленьне перагавораў.

„Кур. Варш.“ падчырківае, што гэткія рэчы піша афіцыёз нямецкага міністра заграничных спраў.

Праект новай літоўскай канстытуцыі.

Рада міністраў апрацавала праект новай літоўскай канстытуцыі. Праект прадбачыць зьмяншэньне лічбы паслоў напалову. Сойм мае склікацца на 5 гадоў. Штогодна Сойм будзе мець толькі дзьве сэсіі—асеньнюю ды вясеньнюю, з якіх кожная будзе цягнуцца ня больш, як два месяцы. Прэзыдэнт мае выбірацца ўсенародна — на 7 гадоў. Калі Прэзыдэнт хворы, дык яго заступае не старшыня Сойму, як цяпер, але прэм'ер. У часе, калі Сойм не працуе, урад мае права выдаваць законы шляхам дэкрэтаў.

Францускія лявіцоўцы проці Літвы.

Газэта „Новая Эра“ дае рэзкую адправу літоўскаму ўраду—за яго „замах“ на Віленшчыну, якую Рада Паслоў „аканчальна аддала Польшчы, усталіўшы назаўсёды граніцы—як Літвы, таксама і Польшчы. Усялякія спробы падняць ізноў вырашаную справу могуць толькі выклікаць новыя канфлікты, пагражаючы міру. Нота паслоў Англіі, Францыі і Італіі паклікала да парадку прэм'ера Вальдэмараса, якому астаецца толькі зразумець усю вагу ды павагу гэтай перасьцярогі.

Дагэтуль, пакуль літоўскія фашысты не папсавалі добрых адносінаў Літвы з яе магутным усходнім суседам, гэтак не дазвалялі сабе зварачацца да Літвы — ані паны „амбасадоры“, ані хто іншы.

Паварот латвійскае палітыкі.

Паварот латвійскае палітыкі ў кірунку да паразуменьня з СССР мае сваей падставай новы кірунак, які выяўляецца ў ідэалёгіі ўрадавае сац.-дэм. партыі.

Адзін з лідэраў латвійскай сацыял-дэмакратычнай партыі, гр. Бушэвіц, выпусьціў у сакавіку вельмі цікавую кніжку, у якой даводзіць, што Латвія павінна шукаць сабе сяброў не на Захадзе, у імпэрыялістычнай Англіі і Францыі, а на Усходзе, у СССР, з якім Латвія мела і заўсёды будзе мець шмат супольных інтарэсаў.

Пры гэтым Бушэвіц успамінае, што партыя латвійскіх сацыял-дэмакратаў ніколі да 1918 году ня імкнулася да незалежнае Латвійскае дзяржаўнасьці, асабліва-ж у выглядзе буржуазнае рэспублікі, якою цяпераka Латвія сталася.

Фэдэрацыя з СССР здаецца Бушэвіцу вельмі магчымым выхадам для Латвіі з сучаснага цяжкага стану.

Некалькі месяцаў таму назад і другі, вельмі выдатны лідэр латвійскіх сацыял-дэмакратаў, гр. Мэндэрс, таксама пісаў аб фэдэрацыі з СССР.

Чычэрын варачаецца ў Маскву.

Нямецкія газэты паведамляюць, што Чычэрын з Ніцы, дзе скончыў лячэньне, едзе праз Парыж, не затрымаўшыся там, — проста ў Маскву.

Нямецкія работнікі і тэхнікі ў СССР.

„Усх. Аген.“ паведамляе, што ў Маскву маюць прыбыць з Нямеччыны новыя партыі нямецкіх работнікаў і тэхнікаў-спэцыялістаў пераважна дзеля ваеннай прамысловасьці. Быццам усяго ў СССР нямецкіх работнікаў, тэхнікаў ды майстроў—аж 100 тысяч (?), дый пераважна—у ваеннай прамысловасьці. Толькі на адным Пуцілаўскім заводзе працуе немцаў 3.000 чалавек. „Цікаўна,—дадае „Усх. Агенцтва“,—„што гэтыя работнікі атрымліваюць пэнсіі з нямецкага ваеннага міністэрства“ (?!).

Ці—узнаўленьне перагавораў з Англіяй?

З Масквы пішуць, быццам радавы паўнамоцнік у Лёндане, Розэнгольц, мае зрабіць візыту Чэмбэрлену, каб перадаць яму дамаганьні СССР. З свайго боку радавы ўрад высоўвае 2 галоўныя дамаганьні: утварэньне ў Лёндане запраўднага пасольства і — ўрэгуляваньне справы англійскіх крэдытаў для СССР.

Француская пракуратура цягне ў суд 4 паслоў камуністаў.

Француская пракуратура зьвярнулася да ўраду аб дазвол прыцягнуць да адказнасьці 4 камуністычных паслоў за іх агітацыю сярод войска.

Новы націск нямецкага ўраду на Францыю

10-га траўня нямецкі паўнамоцнік у Парыжу Рыд меў ізноў доўгую размову з Брыянам, — дый перад самым паседжаньнем Рады Міністраў. Нямецкая прэса піша, што размова йшла аб палючай для немцаў справе скасаваньня акупацыі. Француская прэса піша, што справа ня мае памысных для немцаў відаў. Бо-ж калі-б навет Брыян і згадзіўся — дзеля ўратаваньня „духа Лёкарно“, ды мін. Штрэзэмана—зрабіць новыя ўступкі Нямеччыне, дык проці гэтага выступілі-б амаль ня ўсе іншыя міністры габінэту.

Запраўды-ж, нейкае „лёкарно“ паміж Брыянам і Штрэзэманам—асабіста.

Трэцяя візыта нямецкага пасла ў Брыяна

11-га траўня нямецкі паўнамоцнік у Парыжу зрабіў трэцюю візыту Брыяну, у часе якой ізноў прасіў ясна высьветліць адносіны францускага ўраду да справы зьмяншэньня акупацыйных войск. Бо ад гэтага залежыць становішча Штрэзэмана.

Англійскі ўрад проці зьмяншэньня акупацыйных войск у Нямеччыне.

Ваенны міністар Англіі заявіў у парляманьце, што далейшае зьмяншэньне акупацыйных войск у Надрэніі, якіх Англія трымае там 7.200, у бліжэйшым часе немагчыма.

Падрыхтоўка да вайны.

Мусоліні вядзе буйную ігру, падгатоўваючы яўна замах на Балканах. Вэнгерская работніцкая прэса публікуе трывожныя весткі аб тым, што—у дадатку да „трактату прыязьні“, Мусоліні мае заключыць з Вэнгрыяй „ваенную канвэнцыю“ (ўмову). У зьвязку з гэтым у Рым маюць прыехаць 2 вэнгерскія генаралы, якія пачнуць перагаворы аб гэтым з італьянскім генаральным штабам.

Водгукі нямецкага „сталёвага зьезду“.

На сабраньні Англійска-Францускага Таварыства ў Бірмінгэме адзін з найвыдатнейшых павадыроў англійскіх кансэрватараў, сябра ўраду, вялікі прыяцель Францыі, лёрд Дэрбі, сказаў прамову, яўна выкліканую зьездам „Сталёвага Шалому“ ў Бэрліне.

Аратар заявіў, што з гэтага зьезду відаць, што „ваенныя настроі ў Эўропе зусім не зьліквідаваны“. Дык папросту неабходна даць паняць усім тым, хто лятуціць аб вайне, што яны самі заплацяць усе кошты ды пасьледзтва распачатай ваеннай авантуры. Хай перадусім ведаюць, што Англія стане на бок кожнага, проці каго будзе зроблены напад, дый што прыязьнь Англіі да Францыі—непахільная“...

„Англія стане на бок кожнай дзяржавы, на якую будзе зроблены напад“, — апрача тых выпадкаў, калі напад падрыхтаваны з ведама дый з дапамогай самае Англіі.

Англія просіць Амэрыку перагледзець справу даўгоў.

Дагэтуль Англія акуратна плаціла Амэрыцы свае ваенныя даўгі. Англія навет першая ўрэгулявала гэтую справу, каб з свайго боку мець маральнае права спаганяць ваенныя даўгі з сваіх даўжнікоў.

Аднак-жа цяпер, калі Англіі робіцца ўсё цяжэй, калі яе гаспадарчая раўнавага трашчыць, калі ў яе бюджэце дэфіцыту некалькі сот мільёнаў даляраў, калі датаго ж трэба выдаваць вялізарныя сумы на ваенную авантуру ў Кітаі,—Англія ня вытрымала ды зьвярнулася да Амэрыкі прасіць „пардону". Англійскі ўрад просіць, каб Амэрыка згадзілася на перагляд таго пляну сплаты даўгоў, які дзее цяпер, бо ён — зацяжкі для Англіі. Зачэпкай для дамаганьня перагляду зьяўляецца тое, што для Фрэнцыі, Італіі і інш. сваіх даўжнікоў Амэрыка згадзілася на шмат лягчэйшыя варункі сплаты, як для Англіі, ня гледзячы на тое, што Англія аказалася найбольш сумленнай з іх усіх.

Зьезд дэлегатаў англійскіх калёніяў.

10 траўня распачаўся ў Лёндане зьезд дэлегатаў усіх англійскіх калёніяў і „мандатных зямель". На зьезьдзе маюць быць абгавораны справы гаспадарчыя, камунікацыйныя тэхнічныя, датычучыя калёніяў. На зьезд прыбылі прадстаўнікі 24 каляніяльных зямель Англіі.

Стыхійная катастрофа ў Амэрыцы.

Яшчэ ня спалі воды вялізарнае ракі ў Амэрыцы, Місісіпі, якая заліла цэлы рад местаў у ваколіцах Новага Орлеану, пакінуўшы бяз даху над галавой звыш 200.000 душ, — а вось ізноў наказуюць аб стыхійнай катастрофе, якая сталася ў сярэдне-ўсходняй і паўдзённа-ўсходняй частках Паўночнае Амэрыкі. Тамака прайшоў нябывалы па сіле гураган. Ёсьць больш 200 забітых, тысячы раненых. Матэрыяльныя страты дасягаюць многа мільёнаў даляраў.

Як Амэрыка гаспадаруе ў Нікарагуа.

Адмірал Лятымэр, начальнік ваенных сілаў Амэрыканскіх Штатаў, якія фактычна акупавалі Нікарагуа, змусіў да здачы і разбраеньня ўсю армію лібэральнага прэзыдэнта Сакассы. Гэты павадыр паўстанцаў згадзіўся—пад ботам адмірала—на тое, што да новых выбараў у 1928 г. будзе правіць краем прэзыдэнт Дыяз, павадыр праціўнай партыі кансэрватараў, які прадаў фактычна незалежнасьць Рэспублікі амэрыканскаму ўраду.

Але найцікаўней, што ўжо пасьля гэтага поўнага разгрому паўстаньня адмірал Лятымэр патрэбаваў ад свайго ўраду — прысылкі новых ваенных сілаў. Ясна, што Амэрыка зьбіраецца папросту захапіць патрэбны для яе край!

Барацьба ў Кітаі.

Чанг-Тсо-Лін рыхтуецца да паходу на Шанхай.

Войскі Чанг-Тсо-Ліна быццам рыхтуюцца да вялікага паходу на Шанхай. Адна армія яго мае ісьці на Нанкін, да якога ўжо падыйшла вельмі блізка; другая стаіць ужо пад местам Кінг-Кіянг — у 150 кілямэтраў ад Шанхаю...

Ханькоў у небясьпецы.

Лёнданскія крыніцы даносяць, быццам Ханькоў дажывае апошнія дні — перад заняцьцем места Чанг-Тсо-Лінам.

Цікаўна, — што-ж робіць Чан-Кай-Шэк, які маніцца ўзяць навет Пэкін?!..

Толькі адзін Мусоліні падтрымлівае Англію ў Кітайскай авантуры.

Англійская акцыя, скіраваная да стварэньня супольнага фронту вялікіх дзяржаваў дзеля інтэрвэнцыі ў Кітаі, — праваліласа аканчальна. Сьпярша адмовілася рашуча Амэрыка, пасьля Японія, вось толькі што і Францыя. Францыя заявіла, што пасьля адмовы Японіі яна ня можа падтрымоўваць англійскія пляны аружнага паходу ў Кітаі.

Гэткім чынам Англія асталася толькі адна — з Італіяй. Але гэта не перашкаджае ей рыхтавацца да акцыі — на сваю руку. Пасьля разьбіцьця Чан-Кай-Шэкам нацыянальнага руху ў Кітаі Англія можа адважыцца на тое, аб чым ужо навет думаць пакінула, калі яе білі кантонскія арміі на кожным кроку. Толькі дарэмна Англія думае, што навет ў выпадку ўдачы яе ваеннай авантуры ў Кітаі рэшта дзяржаваў дазволіць ей выкарыстаць усе плады яе пасьпеху — коштам Кітаю...

АРГЭНТЫНА.*)

Аграрны лад. Спосабы эксплёатацыі. Земляўласьнікі, арэндатары, працэнтнікі і батракі. Новы плян калянізацыі. Ініцыятыва ангельскіх чыгуначных таварыстваў у рэспубліцы Аргентыне.

Рэспубліка Аргэнтына вельмі бедная ў сэньсе развою індустрыяльнай прамысловасьці за выняткам здабываньня газы, якое надта пашырана, але не настолькі, каб канкураваць на сусьветным рынку. Усё багацьце краю апіраецца на зямляробства і жывёлаводзтва. Сотні мільёнаў тоннаў (тонна 61 пуд.) збожжа вывозіцца за граніцу што-год, галоўным чынам пшаніцы, кукурузы і льну; а авёс, ячмень і канюшына—ня маюць вялікага значэньня. Вывозяць таксама мільёнамі тоннаў застужанага мяса, тлушчу, скуры і шарсьціньня. Вось гэта ўсё і ёсьць аснаўным багацьцем Аргэнтыны.

Эўрапэйскі жыхар, калі ён будзе глядзець на багацьце краю з пункту гледжаньня эканоміі—падумае, што насельніцтва жыве ў поўным задаволеньні і дабрабыце, а асабліва калі гляне на каляніста, што гаспадарыць на зямлі: Але вельмі памыліцца ён, калі так падумае, бо ня знае варункаў мясцовага жыцьця, парадкаў, звычаяў, бо ня знае ён таксама земляробскіх законаў краю, на аснове якіх робяцца інтарэсы паміж земляўласьнікамі і каляністамі. Земляробскі закон тут настолькі заблутаны, што навет юрыдычныя кодэксы ня могуць даць каляністу забясьпечаньня. Усе неабмежаныя правы застаюцца за земляўласьнікам, пасрэднікам і эканомам. Гэта адзін тып у трох відах: Бог, цар і закон.

Як доказ, падамо тут характэрны прыпадак. У правінцыі Entre Ryos адзін арэндатар арэндаваў зямлю ў абшарніка на варунках 25 проц., гэта знача, што на кожныя сто мяшкоў збожжа 25 ішло на карысьць абшарніка. Але сам арандатар зямлі не абрабляў, а здаў яе ў арэнду 20-ём каляністам. А калі апошнія сабралі з поля збожжа і гатаваліся да малацьбы—атрымалася вельмі няпрыемная гісторыя: абшарнік законным парадкам наложыў арышт на ўсё збожжа і змусіў каляністаў пакінуць яго зямлю.

Як відзяць з гэтага чытачы—спэкулянт і эксплёататар застаўся з грашыма і бяз ніякай адказнасьці, а каляністы, якія ўлажылі капітал і год цэлы працы, засталіся бяз хлеба і без страхі. І дарма яны спадзяюцца на права, бо магутная аргэнтынская багіня справядлівасьці Тэміс сьляпая: яе вагі падтрымоўваюць мацнейшага, а меч яе напраўлены заўсёды ў бок слабейшага. Падобных фактаў можна было-б прывесьці і больш, але гэта і непатрэбна, бо такія факты тут паўтараюцца на кожным кроку і носяць ужо агульны характар.

Асёдлых малых земляўласьнікаў падобных да эўрапэйскіх сялян тут няма, няма таксама ні вёсак ні хутароў, а проста ляжыць перад табой неабняты стэп сумны, манатонны, толькі дзе-ні-дзе відаць вылепленыя з гразьзі халупы. Выгляд такой халупы надта мізэрны: нізенькая, брудная, сумная, няма каля яе ні куста ні дрэўца, а гэта таму, што халупа гэта часовая, як часовы і яе жыхар.

Есьць вялікія і малыя пасёлкі, але толькі абапал чыгункі. Жывуць у іх розныя гандляры і спэкулянты, а каляністы жывуць глыбака ў стэпу.

Між каляністамі ёсьць і ўласьнікі, але іх надта мала, набярэцца можа працэнтаў 10—12. Амаль што ўся зямля ў руках вялікіх абшарнікаў, розных кампаніяў і прыватных банкаў, але ніхто з іх гаспадаркай не займаецца. Яны здаюць зямлю сваю, або ў арэнду каляністам, або пад жывёлаводзтва. Калі якісь з абшарнікаў і займаецца гаспадаркай, дык толькі на малой частцы зямлі, а рэшту здае ў арэнду ці пад працэнты і то на вельмі цяжкіх проста драконаўскіх варунках. Цана на зямлю розная, гледзячы на якасьць яе. Найдаражэй цэніцца зямля пад бульбу ад 60 да 100 пэзасаў (аргэнтынская манэта) за гэктар Тут на адным і тым самым кавалку зямлі ня сеюць пшаніцы, або жыта, дзеля таго, што вялікая цана на зямлю не дазваляе такой роскашы. Наагул каляніст тут знаходзіцца ў тыраніі фэодала-земляўласьніка і ня можа сеяць таго, што яму падабаецца, ня гледзячы на тое, што плаціць арэнду земляўласьніку.

Мясцовы каляніст тут аседлага жыцьця не вядзе, ён пераходзіць з месца на месца, з правінцыі ў правінцыю. Качоўнае жыцьцё каляніста не залежыць ад яго ўласнай волі, гэта ахвяра тутэйшага аграрнага ладу, па якому земляўласьнікі на доўгі час зямлю ў арэнду не аддаюць. Арэнда цягнецца ня больш года, або двух гадоў у найлепшым выпадку. А калі каляніст застаецца на зямлі, якую арэндуе на даўжэйшы час — дык амаль-што кожны год мусіць рабіць з земляўласьнікам новы кантракт. Праўда, гады чатыры таму назад прыняты парлямантам новы аграрны закон, забясьпечываючы арандатару права на час арэнды не карацей ак чатыры гады і забараняючы земляўласьніку наклададь арышт на маемасьць арандатара-каляніста. Але закон гэты—толькі міт..., бо кожны земляўласьнік умее вельмі лёгка абыйсьці такі страшны кодэкс, на гэта ў яго заўсёды знойдзецца шмат прычын. То ён хоча пусьціць на зямлю гэту скаціну, то ён хоча даць аддыхнуць ёй і г. д. Так стаіць справа з каляністам арэндатарам,

Далёка горш з працэнтнікам. Працэнтнік гэта тып каляніста-пралетарыя. Гэты каляніст пралетары бярэ зямлю ў абшарніка на год і рэдка калі на даўжэйшы тэрмін і то на варунках розных, але больш-менш такога роду: абшарнік адпускае каляністу пэўную частку зямлі, якую ён павінен узараць, засеіць, сабраць збожжа і змалаціць, даць новыя мяшкі і даставіць абшарніку, або на станцыю чыгункі і ўсё гэта за кошт каляніста; працэнт бывае розны ў залежнасьці ад якасьці зямлі, найчасьцей ад 15 да 30 проц., гэта знача, што ад кожных сто мяшкоў 15 або 30 ідзе на карысьць абшарніка. Бываюць і такія выпадкі, калі каляніст, ня гледзячы на тое, што мае свой уласны насевак — ня мае права абсяваць ім, а мусіць браць яго ў абшарніка і плаціць страшэнна дорага. Каляніст ня мае права таксама трымаць лішняй скаціны ці хатняе птушыны, на гэта земляўласьнікам устаноўлена пэўная норма, а калі каляніст ня прытрымоўваецца гэтай нормы, дык мусіць плаціць штраф некалькімі мяшкамі збожжа, у залежнасьці ад добрага апэтыту земляўласьніка, або адміністратара. А гэты апошні дык заядае каляніста горш ад тубэркулёзнага мікроба, недастаткаў у каляніста яны знойдуць шмат заўсёды агулам і ў розьніцы.

Так выглядае палажэньне слабага каляніста ў новым сьвеце.

Батракі. Тыпова жыцьцё тутэйшага батрака не такое, як эўрапэйскага батрака ды і менш тут батракоў, як у Эўропе. У паўночна-амэрыканскім клімаце ўвесь час батрак не патрэбен, ён патрэбен толькі ў часе працы на полі, калі батракі пераходзяць з месца на месца, з правінцыі ў правінцыю. У астальны час, калі на полі работа канчаецца, батракі разыходзяцца, хто куды папала: хто ідзе ў места, хто працаваць у лесе, або на чыгунку ў рэмонт. Жыцьцё гэтых работнікаў вельмі мізэрнае, іх тут называюць лінжэрамі, што па-нашаму азначае чалавек з торбай на плячох. Есьць і другі тып батрака, гэта тыя, што працуюць у абшарнікаў увесь час і галоўным чынам пры скаціне. Знаходзяцца яны ў абшарніка ўвесь час і з гарадзкім жыцьцём нічога супольнага ня маюць. У разумовым і маральным разьвіцьці яны не далёка адыходзяць ад эўрапэйскага селяніна.

Адносіны да эўрапэйцаў у Аргэнтыне варожыя, але ня грубыя.

Плян калёнізацыі. Выстаўлена ініцыятыва новага пляну калёнізацыі чыгуначнай кампаніяй, паводле якой каляністаў маюць саджаць па чыгунках у мала заселеных раёнах. Мясцовая афіцыяльная прэса моцна загаварыла аб гэтым. Было некаькі паседжаньняў у гэтай справе прадстаўнікоў чыгунак і мясцовае адміністрацыі, а на адным з апошніх паседжаньняў быў прысутны навет сам прэзыдэнт рэспублікі, які быў задаволены гэтым праектам і абяцаў падтрыманьне ў далейшым бегу гэтае справы. Урэшце стварылася спэцыяльнае Т-ва калёнізацыі, якое выпрацавала шырокую праграму для помачы і аседлішча новых колёнізатараў.

Магчыма, што наіўны чалавек паверыў-бы гэтай, здавалася-б, добрай думцы аб калёнізацыі аргэнтынскіх магнатаў, якія стараюцца запусьціць свае кіпці яшчэ далей у неабнятыя стэпы Аргэнтыны і выкарыстаць яшчэ ня выкарыстаныя месцы не далёка ад чыгунак. Судзячы па рэформе і па пляну калёнізацыі і ўзяўшы пад увагу, якім элемэнтам будуць засяляцца землі пад калёнізацыю, відаць добра, што англійскія плутакраты расстаўляюць сеткі, каб злавіць новую здабычу.

А плян калёніззцыі вельмі заманчывы, бо абяцаюць аддаць зямлю на ўласнае валаданьне каляністам, даць ім крэдым, памагчы патрэбнымі прыладамі, але дзяржава мусіць даць забясьпечаньне на гэта, а Таварыства само па-своему будзе распараджацца каляністамі, якія будуць аддаваць свае прадукты грамадзянству, пакуль ня выплацяць за зямлю...

Але вядома натура галоднага ваўка, як вядомы таксама кракадзілавы сьлёзы англійскіх лордаў. Але самае цікавае тое, што калёнізацыйнае Таварыства ня будзе насяляць калёнізацыйныя раёны мясцовымі грамадзянамі, або чужынцамі, што пражываюць у краі; не, калёнізацыйнае Таварыства шукае такіх людзей, якія не знаёмы з сытуацыяй краю і якія пакорна будуць гнуць свае сьпіны перад англійскімі магнатамі.

Дзеля азнаямленьня прыводжу цытату з мясцовае буржуазна прэсы: — „па дадзеных, якія мы атрымалі consorcio (таварыства) пачне хутка сваю працу, як адно з тых прадпрыемстваў, што мае ўзяцца за правядзеньне пляну калёнізацыі. Гэта ёсьць заходняя чыгунка, якая мае ўжо ў сваім распараджэньні 2.500 гэктараў і здаецца, што на гэту зямлю прывязуць японскіх каляністаў, што знаходзяцца цяпер у Каліфорніі. Другая чыгунка таксама мае вялікі кусок зямлі дзеля калёнізацыі".

Плян жываедаў ясны! Першую спробу калёнізацыі будуць рабіць над японцамі, у той час, як тысячы калёністаў і добрых працаўнікоў для гаспадаркі ня могуць знайсьці зямлі і прылажыць сваіх рук дзеля здабыцьця патрэбных сродкаў існаваньня. А большасьць людзей стогне пад ярмом англійскага капіталу.

П. Олейнін.

Buenos-Ajres, 10./III. 1927 г.

*) Польская Ўрадавая прэса заклікае беднату, што ня мае магчымасьці зарабіць кусок хлеба ў Польшчы, каб выбіралася ў Аргэнтыну, урад якое прымае эмігрантаў з Польшчы бяз ніякіх перашкодаў. У сувязі з гэтым друкуем гэту карэспандэнцыю чалавека, які жыве даўно ў Аргэнтыне і добра ведае тамтэйшыя варункі.

Бандыцкі напад.

(Пісьмо у Рэдакцыю).

Паважаны Грамадзянін Рэдактар! Дазвольце на страніцах Вашае часопісі зьмясьціць гэтыя радкі з прычыны запраўды-ж **бандыцкага нападу** на мяне **пасла Рагулі**, учыненага на страніцах сельсаюзьніцкага органу.

Пасол Рагуля ў № 40 „Сялянскае Нівы" зьмясьціў вялізарную стацьцю, у якой — замест апраўдацца ў-ва ўсіх сваіх палітычных абмылках і праступках проці беларускага працоўнага народу, які яўна ўжо ад п. Рагулі і ягонае партыі адвярнуўся, — напаў на мяне, як на вінавайцу выяўленьня запраўднае палітыкі яго, шкоднае для нашага народу. Пасол Рагуля сабраў і паўтарыў усе тыя агідныя бруды і ілжывыя закіды, якія ў працягу пяцёх гадоў —ад часу выбарнае перамогі беларусаў у 1922 годзе!—кідалі на мяне за маю грамадзкую працу сягоньняшнія калегі пасла Рагулі па фаху—Аляксюк, Валэйша, Паўлюкевіч, Мамонька. Не зварачаючы ніякае ўвагі на лаянкі гэнае кумпаніі, я кожны раз даваў **вычэрпываючыя запярэчаньні** кіданых мне няслушных закідаў, **і гэныя мае запярэчаньні друкаваліся ў выходзіўшым тады органе Беларускага Пасольскага Клюбу**—да яго падзелу. Дык і пасол Рагуля **ня мог ня чытаць** таго, што друкавала беларускае соймавае прадстаўніцтва, да якога належаў і сам, ды якое, зьмяшчаючы мае пісьмы, гэтым самым сцьвярджала свае адносіны да маіх дэфэнзыўных „абвініцеляў". І вось цяпер той самы пасол Рагуля ўжо сам паўтарае ўвесь гэны бруд і ілжу аба мне, ды падпісуе пад гэтым сваё імя, **як пасол на Сойм**.

Толькі затым, што п. Рагуля так нягодна **надужыў свайго тытулу пасла**, я публікую гэтае пісьмо. Вясьці якую-колечы палеміку з чалавекам **бясчэсным, зусім пазбаўленым сумленьня**, — немагчыма. Адзначаючы, што справа нібы-то маіх зносінаў з п. Воевудзкім ужо даўно цалком высьнена, і сцьвярджаючы **сьвядома злую волю пасла Рагулі** ў-ва ўсей гэтай справе, я абмяжуюся выясьненьнем **паходжаньня** ўсіх ягоных „абвіненьняў" па майму адрасу, **запазычаных з дэфэнзыўных крыніцаў**.

Пасол Рагуля прыпамінае, што я кіраваў выбарамі ў Сойм, але сам не пайшоў у паслы, а паслаў туды другіх. Гэта—праўда. Але цяпер дык шчыра каюся, што аказаў лёгкамысна такое даверые перадусім пану Рагулі, якога ў 1922 годзе лічыў яшчэ чэсным чалавекам. Каюся, што памыліўся!

Вільня, 14 мая 1927 г.

Ант. Луцкевіч.

P. S. Дзеля характарыстыкі „праўдзівасьці" ўсіх наагул інфармацыяў п. Рагулі аба мне і маей дзеяльнасьці, сцьвярджаю агульна-ведамы факт, што ў часе польска-савецкае вайны я быў не ў Варшаве, як піша п. Рагуля, а ў Вільні—пераважна ў Лукішскай турме. Вывады з гэтага—ясны самі сабой! **А. Л.**

ХРОНІКА.

Перадвыбарнае ажыўленьне ў Вільні. Як ужо ведама, выбары, новае мястовае рады ў Вільні адбудуцца **19-га чэрвеня с. г.** У сувязі з гэтым ужо распачалася падрыхтоўка да выбараў з боку розных партыяў розных нацыянальнасьцяў.

Асаблівую энэргію выяўляюць буржуазныя партыі. Аднак і сярод работнікаў відаць значную зацікаўленасьць выбарамі — з увагі на тое, што дасюлешняя гаспадарка буржуазнае большасьці мястовае рады зусім ня прымала пад увагу інтарэсаў і патрэбаў працоўных масаў, дый тых часьцін места, дзе жыве пераважна бедната. Відаць зацікаўленьне і сярод беларускага насяленьня Вільні, бо-ж дагэтуль пануючая ў месьце польская і жыдоўская буржуазія абыходзіла навет беларускія дабрадзейныя ўстановы (прытулкі для бедных дзяцей і інш.), якім места не давала ніякае дапамогі, шчодра сыплючы грашмі на розныя нацыяналістычныя польскія і каталіцкія арганізацыі. Беларусы спадзяюцца нейкае зьмены ў адносінах да іх мястовага самаўраду Вільні толькі ў сувязі з уваходам вялікшае лічбы прадстаўнікоў працоўных.

Арганізацыя выбараў. 9 траўня адбылася пад старшынствам галоўн. выбарн. камісара Лучыньскага першая канфэрэнцыя прадстаўнікоў ураду і самаўраду—у справе арганізацыі выбараў у Раду м. Вільні. Уся Вільня мае быць падзелена на 55 выбарн. участкаў. Аканчальна лічбу радных азначыць мін. унутран. спраў. Спадзяюцца, што іх будзе 52—54. На канфэрэнцыі выясьнілася, што ў часе апошняй перапісі ці перазаяўкі насяленьня места 34.000 асоб не здабылі сабе доваду польскага абывацельства. Дык ў выпадках сумліву аб іх выбарных правох будзе рашаць п. камісар ураду. Канфэрэнцыя пастанавіла, каб Магістрат зараз жа прыступіў да тэхнічнай працы, зьвязанай з выбарамі.

„Новая кар'ера беларускага авантурніка". Пад такім загалоўкам віленскае „Слово" зьмяшчае ніжэйпаданую заметку:

„З Менску наказуюць: Ведамы беларускі авантурнік Ластоўскі, які ў свой час, калі стаяў на чале так-званага Часовага Беларускага Ураду ў Коўні, створанага за грошы Літвы (?!), арганізаваў дыверсыйныя банды на польскай тэрыторыі, — цяпер **перайшоў да бальшавіцкага лагеру і апублікаваў у Менску адозву да ўсіх беларусаў-эмігрантаў, заклікаючы іх да падчыненьня савецкаму ўраду".**

Вельмі характэрна ў гэтай справе тое, што таму-ж самаму „авантурніку" да ягонага пераезду ў Менск была зроблена прапазіцыя... **перабрацца ў Вільню і ўвайсьці ў**

склад рэдакцыі польскае газэты ў беларускай мове падназовам „Беларускі Дзень“. Як апавядала жонка грам. Ластоўскага ў бытнасьць сваю ў Вільні, сябра рэдакцыі гэнае газэты, „ведамы“ эсэр Мамонька, навет вёў з шэфам бясьпечнасьці віленскага ваяводзтва, п. Кіртіклісам, перагаворы аб пропуску для гр. Ластоўскага на прыезд у Вільню... Аднак, на прапазіцыю „Бел. Дня“ гр. Ластоўскі ня прыстаў і паехаў у Менск, ня гледзячы на свае раней варожыя адносіны да Радавае Беларусі.

Пасьля гэтага зусім разумеем гнеў „Слова“ і лаянку па адрасу гр. Ластоўскага...

Беларускія артысты. „Głos Prawdy“ ў № 128 з 12 мая зьмясьціў фатаграфію пары артыстаў беларускага тэатру ў Маскве — Кісінай і Платонава. Гэта, здаецца, першы выпадак, што польская газэта паважна адносіцца да беларускага мастацтва наагул, ня гледзячы на тое, што яно разьвіваецца пад уладай работнікаў і сялян.

„Аўтарскі вечар“ адложаны. Праектаваны ў мінулую суботу, 14 мая, вечар нашых маладых аўтараў, якія меліся чытаць свае творы ў салі Цэнтральнага Гуртка Т-ва Беларускае Школы ў Вільні,—**адкладзены на гэту суботу, 21 мая.** Пачатак у 7 гадз. ўвеч.

Псаваньне тэлеграфнае сеці. Як падае „Слово“, на тэрыторыі віленскае дырэкцыі чыгунак у апошніх часох было шмат выпадкаў разьбіваньня ізалятараў на тэлеграфных слупох, што выклікала частыя перарывы тэлеграфных зносінаў. Дзеля гэтага віленскі ваявода загадаў старостам, каб паліцыя асабліва пілнавала цэласьці тэлеграфнае лініі ў тых мясцох, дзе пастушкі ганяюць скаціну на пашу каля чыгункі.

Лясныя пажары. Тая-ж газэта паведамляе аб чысьленых лясных пажарах, якія ўзьнімаюцца ад распаліваных пастушкамі вогнішчаў у лясох.

Афіцыяльны курс грошы на 17 траўня. Даляр—8 зл. 89 гр. Залаты рубель — 4 зл. 60 гр.

17./V. на чорнай біржы ў Вільні за даляр плацілі 8,90. Зал. р. 4,70. Чырв. 3 дал. 90 цэн.

КАРЭСПАНДЭНЦЫ

„Вылез з калоши, понимаетели“.

(З сабраньня Беларускай Нацыянальнай Рады ў Дзятлаве).

Зноў пачаў сваю прадажную працу Паўлюкевіч, ловячы момант, калі па гэтых страшэнных арыштах увесь папярэдні рух прыціх. Вылез, понимаетели, з калоши, паглядзеўшы, што кругом нікога пакуль-што няма, трэба скарыстаць з моманту. Вось і хватаюць, як мага, запрашаючы кожнага праўдаю ці няпраўдаю, абяцаючы гутарку аб курсах вучыцельскіх і прыняцьце на іх, але зусім не сабраньня.

Ніколі ня быў і ня чуў яго брахню, дый, думаю, пайду паслухаю, каб мець патрэбнае паняцьце аб добрым, трэба знаць кепскае. І вось, першае, што кідаецца нат' вам у вочы, гэта расейская мова, у якой зьвяртаюцца яны адзін да другога. Ня ведаем, ці гэта мае быць сабраньне расейцаў, ці беларусаў. Другое, гэта тое, што без паліцыі ані шаг. Бо на гэта сабраньне выдавалі імянныя карткі і больш нікога ня ўпускалі. Некалькі чалавек хацела ўвайсьці, іх ня пусьцілі, на іх трэбаваньне, што на сабраньні, якое адбываецца ў доме людовым, можна ўвайсьці кожнаму, чаму гэта адным карткі даюць, другім не, — быў прыведзены паліцыянт. Усё гэта ясна паказвае, хоць і кажуць яны, што робяць усё дзеля дабра і супакою народнага, як яны баяцца яго гэтага самага народу, каб ён публічна не сказаў, што здраднікі яны і прадажнікі.

Хто-ж быў на гэтым сабраньні? а чалавек 55 — 60 мо' і наскраблі, але паміж імі пераважная частка была польская інтэлігенцыя; паштавікі, сэкратар і пісар суда, адвакаты, вучыцялі польскія і іншыя,—якая, меўшы вольны час у нядзелю, пайшла дзеля правядзеньня часу: ведама, як у мястэчку, навін амаль што няма.

Ужо даволі было зьвярнуць увагу на інтанацыю самага голасу прамоўцы, каб мець паняцьце аб усей яго працы: баязьлівы, няўвераны тон паказвае, што чалавек гэты сам ня верыць у тое, аб чым гаворыць, што робіцца гэта з прымусу, за грошы; што якбы ён не абманваў і колькі бы чаго не абяцаў, ня можа пайсьці народ за такім павадыром. І нявольна прыпамінаем другіх людзей, дзе іх прамова — сам агонь, каторы адбіваецца ў грудзёх усіх прысутных, змушаючы іх да чыну. А тут, ня могучы даўжэй зьнясьці гэтай ілжы (хоць і так сабраньне цягнулася ня доўга) некалькі чалавек заснулі сабе праведным сном. Бо, мусіць, цікавая была гутарка. А гаварылася на гэтым сабраньні ўсё тое самае, што і заўсёды: тое слова ў слова, што можам прачытаць у газэце „Бел. Слова“ і іх адозвах. Усё гэта гаварылася, каб абмануць гэты народ і разам з тым каб не наступіць на мазоль Польскай Уладзе. Дрэннае гэта становішча, пане Паўлюкевіч, не зайздрошчу табе, вісячаму між зямлёю і небам: некалі, як абарвешся, то моцна паб'ешся.

Ну, дык паслухай, як думаюць сапраўды і прапануюць табе сяляне: пакуль яшчэ ня позна, кінь ты гэтыя баламуцтва, шлэндацца па вёсках і мястэчках, а займіся сваею доктарскаю працаю: і карысьці больш прынясеш ты народу (калі ты яго запраўды любіш) і падзякі больш будзеш мець; а што да прыяцеляў, то напэўна больш будзеш мець, як цяпер ворагаў. Бо прыхільнікаў шчырых ня знойдзеш сабе на вёсцы, пойдуць адно тыя, каго можна купіць за грошы — а гэта гнілы фундамант, і заганяць цябе ізноў у галёшу ды заточаць, каб ніколі нявылез ужо.

А. Н.

Баіцца страціць пасаду.

(Ярэміцкая гміна, Стаўпецкі павет).

Колькі цярпіць цяпер беларуская вёска, ня маючы свае роднае школы і пасылаючы сваіх дзяцей пад прымусам у польскую ўрадавую школу. Вядомая ўжо рэч, што польскія вучыцялі калечаць беларускіх дзетак маральна (а часам і фізычна). Але калі свой ды зьдзекуецца над сваімі, дык гэта ўжо надта прыкра.

У вёсцы Даўгінаве, Ярэміцкай гміны, Стаўпецкага павету, у польскай урадавай школе ёсьць вучыцель п. З. Мокат. Па нацыянальнасьці ён — беларус. Нат' недалёкі; з суседняе вёскі Вобрыны (дзьве вярсты ад Даўгінава). Ен мае добры кавалак зямлі і не благую гаспадарку. Гэты п. Мокат надта баіцца, каб яго ня звольнілі з пасады польскага вучыцеля, ды ня змусілі жыць ды працаваць на гаспадарцы, дык аж са шкуры вырабляецца, каб дагадзіць уладзе. З дзяцьмі, навет і малодшага аддзелу, гутарыць папольску, хоць яны мала і разумеюць, а хто папрабуе гаварыць з ім пабеларуску, дык ён крычыць і загадвае гаварыць папольску. Лекцыі беларускае мовы адбываюцца надта нядбала. Беларуская мова слаба стаіць ужо за тым, што выкладаецца толькі два разы ў тыдзень, а тут і гэтыя няшчасныя дзьве лекцыі абрэзываюцца і прапушчаюцца надта часта, а ў малодшай клясе заместа таго, каб выкладацца часьцей, выкладаецца нешта раз на тыдзень, а і таго менш. Дзеці малодшага аддзелу самі цікавяцца беларускімі кніжкамі і прыносяць іх у клясу, але чытаць іх то пан вучыцель забраняе і загадывае ім хаваць іх у лаўку, а замест беларускіх суне дзецям польскія, хоць яны ня ўмеюць ды ня хочуць іх чытаць. Дзеці не разумеюць польскае мовы і ня могуць добра прыгатаваць лекцыяў, якія задаюцца папольску. А пан вучыцель зьдзекуецца над імі: калі яны ня ўмеюць лекцыі, б'е іх лінейкай па руках, б'е па твары і трасе за вушы. Асабліва ён ня любіць, калі хто з дзяцей возьме ў клясу кавалачак хлеба. Аднэй сямёхгадовай дзяўчынцы, Лізе Варэнікавай, калі яна ела ў клясе хлеб, ён пхаў у рот анучай, што дошку сьціраць. Дзецям не пазваляе ў клясе пяяць беларускія песьні, а хто ня слухае, б'ецца і лаецца. Асабліва ён ня любіць беларускіх палітычных партыяў, Грамаду (яшчэ да зьліквідаваньня яе) лаяў з апошніх слоў; кажа, што гэта ўсе бальшавікі арганізуюць яе, ды бальшавікі ў яе і запісваюцца. Вось як ён казаў дзецям пра грамадаўцаў: „Ганеце гэтых бараноў дурных разам з каровамі на пашу“.

Дык вось, якія вучыцялі сядзяць у нашых вёсках і праводзяць польскую культуру! Мала ёсьць такіх, якія добра адносяцца да дзяцей і наагул да ўсяго беларускага грамадзянства. Няма, дзіва, калі польскія вучыцялі ненавідзяць беларускіх дзяцей і зьдзекуюцца над імі, але як ня сорамна свайму ды так скакаць пад чужую дудку!

Стаўпецкі.

Два „агітатары“.

(М ка Казлоўшчына, Слонімскага павету).

Пасьля ліквідацыі „Грамады“ розныя цёмныя шэршні пачалі лезьці на нашу працоўную вёску, каб скарыстаць з хвілёвага замяшаньня сялян і павясьці іх па згодніцкай, прадажнай, дэфэнзыўнай дарозе. Юдавыя срэбнікі пасыпаліся з добра цяпер авансаванага мяшка Паўлюкевіча. У некатарых мясцовасьцях, як напр. і ў нас у Казлоўшчыне, удаецца „вялікаму махляру беларускай зямлі“ Паўлюкевічу падмануць за прадажныя грошы пару „падбрэхавічаў“. Гэтым разам у нас папалі на вудачку два, гэта: „рыжы“, як яго завуць кругом па вёсках, Хьёдар Лішык з вёскі Бяніцкаўшчына і Іван Гародка з Драбавіч, якія зрабіліся платнымі агентамі „агітатарамі“ і за што? за абяцаньні. Хв. Лішык даўно лятуцее аб пасадзе на пошце, дык вось Паўлюкевіч яму абяцаў дастаць яе, а цяпер пакуль-што дае яму „пэнсію“ — некалькі злотых у месяц. Ів. Гародка сьніць аб вучыцельскай пасадзе, хоць кваліфікацыі ня мае, але Паўлюкевічу гэта нічога ня значыць, абы „свой“, хоць і нуль, абяцае пасаду,

І вось гэтыя агітатары, спаткаўшы ў Казлоўшчыне на кірмашы якога знаёмага селяніна, цягнуць яго да жыда ў крамку і там угаварываюць, каб падпісалі розныя заявы. Так яны цягнулі селяніна А. з Скіпоравіч і шмат другіх. Звычайна сяляне заўсёды адказываюцца падпісываць, бо Паўлюка ўсе добра знаюць. За ўвесь час іхняй „працы“ (гэта будзе каля месяца) ім удалося падмануць толькі шэсьць чалавек, якія ўжо на днях выпісываюцца.

Браты Сяляне!

Ці ж вам не вядома праца прадажніка Паўлюкевіча? Ці-ж не вядома яго дэфэнзыўная праца?

Байкатуйце іх!

Ня месца ім здраднікам працоўных пасярод нас!

Гром.

За што караюць.

(Дзісенскі павет).

Солтыс Чаўнічанскі атрымаў праз Мікалаеўскую воласьць ад старасты Дзісенскага павету загад сьцягнуць з бацькі пасла Мятлы 50 зл. адміністрацыйнае кары за нелегальнае трыманьне амуніцыі. А справа вось у чым: У дзень арышту пасла Мятлы дома ў яго на вёсцы быў вобыск. Знашлі (вось каб Обст ведаў, прынамся было-бы пісаць аб чым у „Dzien. Wil.“) цэлы склаа „amunicji bojowej“, — адну старую кабуру ад нагана, астаўшуюся яшчэ ад сусьветнай вайны. І пры розных вобысках пры немцах, пры бальшавіках і пры паляках ніхто і ўвагі не зьвяртаў на гэную кабуру. Аж цяпер Дзісенскі староста скарыстаў з аказіі, каб пакараць бацьку пасла Мятлы — 80-гад. старыка. Выходзіць, па суду старасты, што бацька пасла мусіць адказываць за сына, які калісь меў няшчасьце служыць у расейскай арміі афіцэрам і па праву меў уласны наган у скуранай кабуры. Немцы наган забралі, а кабуру пакінулі, як непатрэбшчыну. А цяпер за гэту самую кабуру трэба плаціць Дзісьненскаму старасту аж 50 зл. кары. Трэба адзначыць наагул, што Дзісьненскі староста надта любіць сьцягіваць адміністрацыйныя кары. У гэтым выпадку ён, мусіць, апэрадзіў усіх сваіх калегаў.

Два сьвяты.

(Беніца, павет Маладэчанскі).

Калі надыходзіў 1-шы май, нашым паном мала аказалася 16 ці чал. сваей паліцыі, дык яшчэ прыгналі роту палявой паліцыі. Перад 1-ае маем увечары палявая паліцыя рассыпалася па ўсіх вёсках і дарогах гэтае гміны. Хадзілі, прыглядаліся — усёроўна як „бусел па балоце ходзячы“. Хоць, здаецца, пільна сьцераглі „когось“, але не ўсьцераглі, бо ў м. Маркаве быў вывешаны вялікі чырвоны сьцяг з надпісам „звальненьня паслоў нашых і палітычных вязьняў дамагаемся“! У в. Яляньцы таксама быў вывешаны сьцяг і такі лозунг, а таксама шмат дзе яшчэ. Але да сьвяткаваньня Сьвята Працы не дапусьцілі.

А сьвята 3-га мая адбывалася вельмі ўрачыста. Папрыяжджалі ўсе паны і паўпанкі, як напрыклад Дэмскі, Асіновіч і другія, якія гаварылі прамовы, хоць, апрача паліцыі ды другіх панкоў, мала хто і слухаў. А калі пачаў казаць прамову Дэмскі, то некатарыя грамадзяне сталі крычаць: „нятак.— нятак, нам гэтага ня трэба“. Дык тут камандант пастарунку Мацке, выгнаў і тых з салі. Было прадстаўленьне, але таксама былі толькі панкі. А на скокі, дык усю гміну аб'яжджалі, пакуль нашлі музыкантаў: ніхто не хацеў ісьці іграць.

Як вы, паночкі, ня хваліцеся 3-м маем і лепшай мінуўшчынай, — але ў народзе жыве сьвята 1-га мая.

Ал.

Хто вінаваты?

(М. Скідэль, павет Горадзенскі).

Нядаўна ў м. Скідлі адбыліся перавыбары солтыса, ці па ўрадаваму — віцэ-бурмістра. Большасьцю аднаго голасу быў выбраны чалавек, які заслугоўвае даверыя... паліцыі, ды які нямілы ўсяму грамадзянству. Але як гэта здарылася так, што сяляне выбралі на солтыса такога чалавека, які ўсім рашуча не падабаецца? А дзеля таго, што добрыя людзі не хацелі браць на сябе гэткага абвязку, а на другому затым, што сяляне ня маюць цьвёрдасьці і нядбайна адносяцца да справы.

І мы жалімся на тое, што нам кепска жывецца... Дык хто-ж найбольш вінаваты, калі ня мы самі, калі самі аддаем свае ўласные справы ў рукі людзей, якія прадаюць іх у рукі паліцыі?!

Сатурн.

З Т-ва Бел. Школы.

Да ведама ўсіх сяброў Т-ва Беларускае Школы.

28 мая ладзіцца памінаньне беларускага паэта Максіма Багдановіча ў зьвязку з дзесятымі ўгодкамі яговай сьмерці. Усе Гурткі Т-ва Бел. Школы маюць правясьці на мясцох гэтае памінаньне. Галоўная Управа разашле дзеля гэтага рэфэраты аб Багдановічу, якія будуць надрукаваны ў месячніку „Родныя Гоні“, а таксама зборнік твораў песьняра і партрэт яго. Гурткі на мясцох хай толькі выкарыстаюць добра ўсё ім прысланае і хай загадзя зробяць захады перад мясцовымі ўладамі дзеля наладжаньня памінаньня на мясцох.

Дык помніце-ж грамадзяне! Споўніце свой абавязак!

Да Галоўнае Управы Т-ва Белар. Школы ў Вільні.

Паважаныя грамадзяне.

21.III. г. г., якраз перад днём адчыненьня бібліятэкі-чытальні ў вёсцы Крывой, Пасынскае воласьці, Бельскага павету мясцовая паліцыя забрала бібліятэку і сяброўскія білеты Т-ва Беларускае Школы. Па білеты прыходзілі два паліцыянты ў кожную хату, трэбуючы здачы сяброўскіх білетаў, а хто адмаўляўся, таго змушалі шукаць, а потым і самі ўзяліся за гэту работу і шукалі па ўсіх будынках. На руках ў сяброў засталіся толькі такія білеты: № № 2358, 2362, 2381, 2385. Пры гэтых вобысках былі бедныя ўсе беларускія друкі. Беларускія газэты, адозвы і часопісь „Маланку“ проста вырывалі з рук і рвалі на дробныя шматочкі, кажучы, што ўсе гэтыя другі нелегальныя. Засталіся цэлымі толькі канцэлярскія паперы і то, мусіць, толькі таму, што не папалі паліцыі на вочы.

Калі я стала спрачацца і даказваць, што яны ня маюць права так рабіць, дык пан Дзехцярскі пачаў страшыць якімісь артыкуламі і кратамі.

Пасьля гэтага я некалькі разоў заходзіла на пастарунак, каб аддалі ўзятыя ў нас паперы, але камандант пастарунку сказаў, што гэта не яго справа, што ўсё забранае ў нас пашло ў староства і што староства само, што захоча, тое і зробіць з гэтымі паперамі. Найважнейшаю стратаю для нас зьяўляецца тое, што забралі ўсе кніжкі ў бібліятэцы-чытальні, ня гледзячы на тое, што ўсе яны легальныя і прайшлі ў свой час праз цэнзуру. Гэтай страты мы ніяк ня можам перанясьці, бо наш куток вельмі цёмны і бібліятэка наша давала нам вельмі шмат духовае стравы.

Застаюся з пашанай да Т-ва Белар. Школы Н. Кандрацюк.

Адрэс: poczta Bielsk-Podlaski, gmina Pasynki, wieś Krzywa Nadzieja Kondraciuk.

Беларусы ў Літве.

Прапазыцыя літоўскіх фашыстаў.

Як падае польская прэса, літоўскі фашыстаўскі ўрад, выкінуўшы з Літвы грам. Ластоўскага, пачаў шукаць сабе йшчэ больш „пакорнага“ беларуса, які-б супрацоўнічаў з Літвой у кірунку зьдзейсьненьня літоўскіх лятуценьняў аб Вільні. З гэтай мэтай фашысты быццам зьвярнуліся да былага пасла Якавюка, які ўцёк з Польшчы, прапануючы яму склікаць беларускі эміграцкі зьезд, ды ад імя гэнага зьезду падтрымаць Літву ў яе дамаганьні Вільні, а за гэта Літва мае падтрымаць незалежніцкія імкненьні Беларусі...

Ці знойдуцца наіўныя, якія пойдуць на новую камэдыю—падобную да зробленае некалі гр. Ластоўскім „аддачы“ Літве Вільні „ад імя Беларускага народу“,—мы ня ведаем. Мо галодных эмігрантаў, якіх за межамі Бацькаўшчыны асталося ўжо вельмі мала, і ўдаецца „купіць“. Ды ня хочацца верыць, каб навет такога сорту „беларус“, як грам. Якавюк, згадзіўся іграць у літоўскіх фашыстаў ролю... „мішурыса“!

Беларусы ў Латвіі.

5-цігодзьдзе Дзьвінскае Белар. Гімназіі.

Як ведама, падрыхтоўчая праца да адчыненьня Дзяржаўнай Беларускай Гімназіі ў Дзьвінску пачалася з 1 красавіка 1922 г., калі захадамі Т-ва „Бацькаўшчыны“ на пасаду дырэктара-арганізатара гэтае гімназіі быў прызначаны Латвійскім урадам вядомы беларускі дзеяч, гр. Ян Ігнатавіч Краскоўскі.

З восені 1922 году ў гімназіі распачаліся заняткі, адразу ў 4-х клясах.

Гэтай вясной 1. IV. 27. ужо скончылася 5 гадоў, як быў пакладзены пачатак арганізацыйнае працы. Гэткім чынам, пры канцы 1926-27 навучальнага году споўняецца 5 гадоў працы гімназіі і гімназія зробіць ужо 5-ты выпуск сваіх выхаванцаў.

З гэтага поваду на 28-е траўня школьная рада гімназіі прызначыла дзень сьвяткаваньня 5-ці гадовага юбілею гімназіі.

Сьвяткаваньне пачнецца ўрачыстым актам, пасьля якога адбудзецца вечарына і юбілейная выстаўка, ёсьць думка выдаць друкаваную памятную кніжку.

Рэдактар-Выдавец: С. Татарын.

Друкарня Я. Левіна, Вільня, Нямецкая 22.